

РОЗРАХУНОК ІНДЕКСІВ ТА ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Самофалова Марія Олексіївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри управління та адміністрування,

*Заклад вищої освіти «Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»*

Методологія нашого дослідження базується на даних українських машинобудівних підприємств, оброблених методом статистичного аналізу. Дані про фінансовий стан та різноманітні показники ефективності (всього – 14) були зібрані автором безпосередньо з фінансової звітності даних підприємств. Часовий період дослідження – 4 роки: 2020–2023 рр.; кількість підприємств машинобудування – 38. Відбір показників діяльності досліджуваних машинобудівних підприємств було здійснено згідно методики Оберемчук В.Ф. [1], яка враховує вагомість критеріїв з використанням середньої геометричної. Також підприємства машинобудування було розподілено по групах згідно КВЕД України (фрагмент табл. 1).

У нашому дослідженні обґрунтовано та використано внутрішньогалузевий методичний підхід та окремі авторські критерії (до інтегрального показника включено продуктивність праці замість конкурентного потенціалу) і часткові показники оцінки конкурентоспроможності суб'єктів господарювання машинобудівної галузі (наприклад, темп приросту чистого доходу від реалізації продукції при оцінці іміджу підприємства), що дає змогу ранжувати підприємства та прогнозувати їх розвиток у короткостроковій перспективі.

Слід зазначити, що в наведених розрахунках використано показники, які неможливо поєднувати в межах одного критерію. До прикладу, згідно методичних рекомендацій оцінка такого критерію як фінансовий стан підприємства полягає в розрахунку показників коефіцієнта автономії та рентабельності капіталу, які мають різні одиниці вимірювання. Тому пропонується у вказаному розрахунку визначати індекс кожного показника, щоб можна було порівнювати їх, не залежно від одиниць вимірювання.

Індекс конкурентоспроможності визначається як відношення значення відповідного показника до найбільшого його значення серед всієї сукупності показників підприємств.

Таблиця 1 (фрагмент)

**Групування машинобудівних підприємств
по групах згідно КВЕД України**

Категорія підприємства за КВЕД	Код/Назва групи	Підприємства
Група 1	26. «Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції»	1.1 ТОВ «НВП «УКРДЖЕТ» 2.1 ТОВ «НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО «АЕРОТЕХНІКА – МЛТ» 3.1 ПП «НВПП «СПАРИНГ-ВІСТ ЦЕНТР» 4.1 АТ «НВК «СКРА»
Група 2	27. «Виробництво електричного устаткування»	5.2 ПАТ «НВП «РАДІЙ» 7.2 ТОВ «НІК-ЕЛЕКТРОНІКА» 8.2 ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД» 9.2 ПрАТ «ЗТР»
Група 3	28. «Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань»	16.3 ТОВ «ВАТ ОЛІМП» 17.3 АТ «НВКГ «ЗОРЯ» – «МАШПРОЕКТ» 18.3 ПрАТ «СКФ Україна»
Група 4	29. «Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів»	23.4 АТ «ЧЕРКАСЬКИЙ АВТОБУС» 24.4 ТОВ «ТЕХКОМПЛЕКТ» 25.4 ТОВ «ПК «ПОЖМАШИНА»
Група 5	30. «Виробництво іншого транспортного устаткування»	35.5 ТОВ «КОНОТОПСЬКИЙ АВІАРЕМОНТНИЙ ЗАВОД «АВІАКОН» 36.5 ПрАТ «ФЕД» 38.5 ТОВ «НАУКОВО-ВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ «ТЕХІМПЕКС»

До прикладу розрахунок індексів для оцінки показників фінансового стану підприємств в 2023 р. наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Оцінка показників фінансового стану підприємств, 2023 р.

№	Категорія підприємств за КВЕД	Коефіцієнт зносу		Коефіцієнт автономії		Коефіцієнт платоспроможності		Коефіцієнт оборотності капіталу		Коефіцієнт рентабельності капіталу	
		–	індекс	–	індекс	–	індекс	–	індекс	–	індекс
1	Група 1	0,48	0,69	0,31	0,82	4,38	1,00	1,03	0,52	0,08	0,47
2	Група 2	0,54	0,78	0,36	0,95	1,54	0,35	0,97	0,49	0,10	0,59
3	Група 3	0,57	0,83	0,37	0,97	1,53	0,34	1,20	0,61	0,14	0,82
4	Група 4	0,69	1,00	0,38	1,00	3,28	0,75	1,98	1,00	0,17	1,00
5	Група 5	0,45	0,65	0,29	0,76	1,51	0,34	1,26	0,64	0,10	0,59

Розрахунок індексів для оцінки ефективності виробництва підприємств в 2023 р. наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Оцінка ефективності виробництва підприємств, 2023 р.

№	Категорія підприємств за КВЕД	Комплексний показник	Індекс
1	Група 1	0,89	0,41
2	Група 2	0,90	0,42
3	Група 3	1,23	0,57
4	Група 4	2,15	1,00
5	Група 5	0,92	0,43

Розрахунок індексів для оцінки ефективності збуту продукції підприємств в 2023 р. наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Оцінка ефективності збуту продукції підприємств, 2023 р.

№	Категорія підприємств за КВЕД	Коефіцієнт рентабельності реалізації	Індекс	Коефіцієнт рентабельності збутових витрат	Індекс
1	Група 1	0,23	0,77	11,15	0,03
2	Група 2	0,30	1,00	354,49	1,00
3	Група 3	0,24	0,80	41,32	0,12
4	Група 4	0,23	0,77	24,66	0,07
5	Група 5	0,27	0,90	58,93	0,17

Розрахунок індексів для оцінки соціальної ефективності підприємств в 2023 р. наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Оцінка соціальної ефективності підприємств, 2023 р.

№	Категорія підприємств за КВЕД	Частка ЄСВ у чистому доході	Індекс	Коефіцієнт росту середньої заробітної плати	Індекс
1	Група 1	0,05	1,00	1,73	1,00
2	Група 2	0,03	0,60	1,33	0,77
3	Група 3	0,04	0,80	1,38	0,80
4	Група 4	0,01	0,20	1,53	0,88
5	Група 5	0,04	0,80	1,63	0,94

Розрахунок індексів для оцінки іміджу підприємств в 2023 р. наведено в таблиці 6.

Таблиця 6

Оцінка іміджу підприємств, 2023 р.

№	Категорія підприємств за КВЕД	Коефіцієнт росту чистого доходу	Індекс
1	Група 1	2,97	0,83
2	Група 2	1,73	0,48
3	Група 3	1,67	0,47
4	Група 4	2,11	0,60
5	Група 5	3,58	1,00

Розрахунок індексів для оцінки ефективності трудової діяльності підприємств в 2023 р. наведено в таблиці 7.

Таблиця 7

Оцінка ефективності трудової діяльності підприємств, 2023 р.

№	Категорія підприємств за КВЕД	Ефективність трудової діяльності	Індекс
1	Група 1	3,93	0,08
2	Група 2	19,04	0,42
3	Група 3	5,60	0,12
4	Група 4	29,99	0,67
5	Група 5	44,78	1,00

На основі проведених розрахунків сформовано таблиці індексів критеріїв конкурентоспроможності окремих груп підприємств машинобудівного комплексу за весь період дослідження, значення яких за 2023 рік наведені в таблиці 8.

Таблиця 8

Індекси критеріїв конкурентоспроможності підприємств, 2023р.

№	Категорія підприємств за КВЕД	Ефективність виробництва	Фінансовий стан	Ефективність збутової продукції	Соціально ефективність	Імідж	Трудова діяльність
1	Група 1	0,41	3,50	0,80	2,00	0,83	0,08
2	Група 2	0,42	3,16	2,00	1,37	0,48	0,42
3	Група 3	0,57	3,57	0,92	1,60	0,47	0,12
4	Група 4	1,00	4,75	0,84	1,08	0,60	0,67
5	Група 5	0,43	2,98	1,07	2,82	1,00	1,00

Наведені дані дають змогу використати удосконалену методику визначення інтегральних показників конкурентоспроможності підприємств і розрахувати їх за весь період дослідження в розрізі категорій, результати яких наведено в таблиці 9.

Таблиця 9

Інтегральний показник конкурентоспроможності

Категорія підприємств за КВЕД	Роки			
	2020	2021	2022	2023
Група 1	0,08685	0,08464	0,06153	0,08769
Група 2	0,10821	0,10916	0,09173	0,10671
Група 3	0,09872	0,10720	0,07811	0,08883
Група 4	0,10366	0,11592	0,08993	0,11882
Група 5	0,11101	0,09551	0,12256	0,13137

Отже, спостерігається найвищий рівень конкурентоспроможності в підприємств 5-ої групи в 2020, 2022 та 2023 роках. В 2021 році найвищий рівень конкурентоспроможності було визначено для підприємств 4-ої групи. Таким чином, підприємства з КВЕДом 30. «Виробництво інших транспортних засобів» повинні мати найбільшу державну підтримку, особливо для тих, що займаються виробництвом продукції для військово-оборонного комплексу країни.

Наступним етапом нашого дослідження буде моделювання прогнозних показників рівня конкурентоспроможності досліджуваних підприємств в короткостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Оберемчук В.Ф. Стратегія підприємства. Київ : МАУП, 2000. 128 с.